

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект

ЗАКОН

за изменение и допълнение на Закона за културното наследство

(Обн., ДВ, бр. 19 от 2009 г.; изм. с Решение № 7 от 2009 г. на Конституционния съд – бр. 80 от 2009 г.; изм. и доп., бр. 92 и 93 от 2009 г., бр. 101 от 2010 г., бр. 54 от 2011 г., бр. 15, 38, 45, 77 и 82 от 2012 г., бр. 15 и 66 от 2013 г. и бр. 98 от 2014 г.)

§ 1. В чл. 48, т. 2 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създава се нова буква „в“:

„в) серийни недвижими културни ценности – състоящи се от два или повече обекта на недвижимото културно наследство, независимо от тяхното местоположение и обединени от ясни културни, времеви, социални и/или функционални връзки;“.

2. Досегашните букви „в“, „г“ и „д“ стават съответно букви „г“, „д“ и „е“.

§ 2. В чл. 58, ал. 1 изречение първо се изменя така:

„Декларирането на обекти, които могат да бъдат определени като недвижими културни ценности, както и отказът за деклариране се извършва със заповед на министъра на културата или оправомощен от него заместник-министър по предложение на директора на НИНКН въз основа на предварителната оценка по чл. 57, ал. 3 и 4.“

§ 3. В чл. 62 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 думите „комплексна оценка“ се заменят със „заключителна оценка“, а след думите „министъра на културата“ се добавя „или оправомощен от него заместник-министър“.

2. В ал. 2 след думите „министъра на културата“ се добавя „или оправомощен от него заместник-министър“.

§ 4. В чл. 63 думите „министъра на културата“ се заличават.

§ 5. В чл. 65 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1, т. 2 и 3 след думите „министъра на културата“ се добавя „или оправомощен от него заместник-министър“.

2. В ал. 2 думите „министъра на културата“ се заличават.

§ 6. В чл. 109а, в изречение първо след думата „ведомства“ се добавя „университети“ и се поставя запетая.

§ 7. В глава шеста, в заглавието на раздел VII думите „национално богатство“ се заличават.

§ 8. Член 132 се изменя така:

„Чл. 132. (1) Движими културни ценности, които са изнесени незаконно от територията на страната и са открити на територията на друга държава - членка на Европейския съюз, наричана по-нататък "държава членка", както и тези, които са изнесени незаконно от територията на държава членка и са открити на територията на Република България, подлежат на връщане.

(2) На връщане при условията и по реда на този раздел подлежат движими културни ценности, които:

1. преди или след незаконния им износ от територията на страната притежават статут „национално богатство“, придобит при условията на българското законодателство;

2. са неразделна част от обществена колекция, собственост на органите на държава или местна власт или на институция, финансирана в значителна степен от органите на държавната и местната власт, или са част от колекциите на музеи, библиотеки и на архивен фонд;

3. са включени в колекции на Българската православна църква или други регистрирани вероизповедания.

(3) Разпоредбите на този раздел се прилагат и по отношение на незаконно изнесени движими културни ценности, които не попадат в обхвата на ал. 1, но отговарят на критериите по ал. 2, независимо от датата на незаконния им износ.“

§ 9. В чл. 133 се правят следните изменения и допълнения:

1. Основният текст става ал. 1 и се изменя така:

„(1) Министърът на културата е централният орган, който координира, организира и контролира дейността по връщането на незаконно изнесените движими културни ценности по чл. 132, ал. 2 и 3 в сътрудничество с централните органи в другите държави членки, които координират тази дейност на своята територия.“

2. Създава се ал. 2:

„(2) Министърът на културата уведомява Европейската комисия за функциите си по ал. 1 в срока по чл. 145.“

§ 10. Член 134 се отменя.

§ 11. В чл. 135 се правят следните изменения:

1. В ал. 1 думите „национално богатство“ се заменят с „по чл. 132, ал. 2 и 3“.

2. Алинея 2 се изменя така:

„(2) Министърът на културата:

1. при наличие на информация за движими културни ценности и предмети по ал. 1 проверява нейната достоверност;

2. започва процедура по връщане при условията на този раздел като отправя искане до съответната държава членка и незабавно уведомява съответния централен орган на държавата членка.“

§ 12. В чл. 136 се правят следните изменения:

1. В ал. 1 думите „национално богатство“ се заменят с „по чл. 132, ал. 2 и 3“.

2. В ал. 2 думите „национално богатство“ се заличават.

3. В ал. 3, т. 1 думите „национално богатство“ се заличават.

§ 13. Член 137 се изменя така:

„Чл. 137. (1) Министърът на културата:

1. по молба на отправилата искане държава членка предприема действия чрез съответните органи по издирване на определена незаконно изнесена от нейната територия движима културна ценност, като установява самоличността на владелеца и/или държателя;

2. уведомява заинтересованите държави членки при откриване на територията на страната на движима културна ценност, за която има основания да се смята, че е незаконно изнесена от територията на друга държава членка;

3. предоставя възможност на компетентните органи на отправилата искане държава членка да провери дали издирваният предмет е движима културна ценност, при условие че проверката се извършва в срок шест месеца от подаване на уведомлението по т. 2; ако не се извърши проверка в предвидения срок, т. 4 и 5 не се прилагат;

4. в сътрудничество със заинтересованата държава членка предприема всички необходими мерки за физическото запазване на движимата културна ценност;

5. предприема всички необходими временни мерки за предотвратяване на всякакви действия за осуетяване на процедурата за връщане;

6. действа като посредник между владелеца и/или държателя и отправилата искане държава членка във връзка с връщането, като съдейства за провеждането на арбитражна процедура в съответствие с българското законодателство, при условие че отправилата искане държава членка и владелецът или държателят дадат официално съгласие за това.

(2) Министърът на културата използва Информационната система за вътрешния пазар (ИСВП), въведена с Регламент (ЕС) № 1024/2012 от 25 октомври 2012 г. относно административно сътрудничество посредством Информационната система за вътрешния пазар и за отмяна на Решение 2008/49/ЕО на Комисията (ОВ, L 316 от 14 ноември 2012 г.), за:

1. целите на сътрудничеството и консултациите с другите държави членки;

2. разпространяване на свързана с конкретни случаи информация относно движими културни ценности, които са откраднати или незаконно изнесени от територията на Република България."

§ 14. В чл. 138 се правят следните изменения:

1. В ал. 1 думите „национално богатство“ се заменят с „по чл. 132, ал. 2 и 3“.

2. В ал. 2, т. 2 думите „национално богатство“ се заменят с „по чл. 132, ал. 2 и 3“.

§ 15. В чл. 139 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 думите „една година“ се заменят с „три години“, а думите „национално богатство“ се заличават.

2. В ал. 2 думите „национално богатство“ се заличават.

3. В ал. 4 думите „национално богатство“ се заличават.

4. Алинея 3 се изменя така:

„(3) За предмети, съставляващи част от обществена колекция по смисъла на чл. 132, ал. 2, т. 2, и за предмети, включени в колекции на църковни или други регистрирани вероизповедания, производство за връщане може да се образува в срок до 75 години, освен ако в двустранни споразумения между държави членки е предвиден срок, надвишаващ 75 години.“

§ 16. В чл. 140 се правят следните изменения и допълнения:

1. Основният текст става ал. 1.

2. Създава се ал. 2:

„(2) Обменът на информация се осъществява чрез ИСВП в съответствие с приложимите правни разпоредби относно защитата на личните данни и неприкосновеността на личния живот или други средства за комуникация в допълнение към ИСВП.“

§ 17. В чл. 141, ал. 2 т. 1 се изменя така:

„1. попада в категориите по чл. 132, ал. 2 и 3;“.

§ 18. В чл. 142 се правят следните изменения и допълнения:

1. Основният текст става ал. 1.

2. Създават се ал. 2 и 3:

„(2) Съдът, за да определи дали владелецът е положил надлежна грижа и внимание, взема предвид всички обстоятелства около придобиването, по-специално документацията за произхода на вещта, разрешенията за износ, които се изискват съгласно правото на отправилата искане държава членка, характера на страните, платената цена, това дали владелецът е направил справка в достъпните регистри на откраднати движими културни ценности и дали се е запознал със съответната информация, която би могъл разумно да очаква да получи, и дали е предприел някакви други действия с оглед на обстоятелствата.“

(3) В случай на дарение или наследяване владелецът не се намира в по-благоприятно положение от лицето, от което е придобил по този начин вещта.“

§ 19. В чл. 143, ал. 2 думите „чл. 137, ал. 1, т. 2“ се заменят с „чл. 137, ал. 1, т. 4“.

§ 20. В чл. 144 думите „национално богатство“ се заменят с „по чл. 132, ал. 2 и 3“.

§ 21. В чл. 145 думите „три години“ се заменят с „пет години“.

§ 22. В чл. 150 се правят следните изменения и допълнения:

1. Алинея 1 се изменя така:

„(1) Разрешение за извършване на теренно археологическо проучване се издава на лице, което:

1. притежава образователно-квалификационна степен „магистър“ по специалност „археология“ или „магистър“ по специалност „археометрия“, след придобита бакалавърска степен по „археология“, или

2. притежава научна степен по археология или заема академична длъжност по специалност „археология“;

3. има най-малко две години професионален опит като заместник-ръководител на теренно археологическо проучване;

4. е в договорни отношения с българска културна, научна или университетска институция, дейността на която е свързана с опазване на археологическото наследство;

5. представи писмена препоръка от хабилитирано лице по съответния профил в археологическата наука в случаите, когато заявителят не е хабилитирано лице и когато кандидатства за разрешение за теренно археологическо проучване за първи път."

2. Създава се нова ал. 2:

„(2) Лицата, които отговарят на изискванията по ал. 1, се вписват в регистър към Министерството на културата. Регистърът съдържа информацията по ал. 1, т. 1 и 2. Редът за водене на регистъра се определя с наредбата по чл. 147, ал. 6.“

3. Досегашната ал. 2 става ал. 3.

§ 23. В чл. 151, ал. 5 т. 3 се изменя така:

„3. документ, удостоверяващ наличието на охрана на археологическия обект за времето на фактическо присъствие на проучваната територия;“.

§ 24. В чл. 192, ал. 1, т. 2 се правят следните изменения и допълнения:

1. Създава се нова буква „а“:

„а) дават писмени предписания за предотвратяване или преустановяване на нарушенията по този закон, както и за отстраняване на вредните последици от тях в определен срок;“.

2. Букви „а“ и „б“ стават съответно букви „б“ и „в“.

§ 25. В Допълнителните разпоредби се правят следните изменения и допълнения:

1. В § 2 накрая се добавя: „и на Директива 2014/60/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. за връщане на паметници на културата, които са незаконно изнесени от територията на държава членка и за изменение на регламент (ЕС) № 1024/2012 (ОВ, L 159 от 28 май 2014 г.)“.

2. В § 4:

а) в т. 4, буква, „а“ накрая се добавя „или в нарушение на Регламент (ЕО) № 116/2009“;

б) в т. 5 думите „национално богатство“ се заменят с
„по чл. 132,
ал. 2 и 3“;

в) в т. 6 думите „национално богатство“ се заменят с
„по чл. 132,
ал. 2 и 3“;

г) в т. 7 думите „национално богатство“ се заменят с „по ал. 2 и 3“.

чл.

132,

д) точка 8 се изменя така:

„8. „Владелец“ е лицето, което фактически държи движима културна ценност за своя сметка.“;

е) създава се т. 8а:

„8а. „Държател“ е лице, което фактически държи движима културна ценност за трети лица.“;

ж) създава се т. 20:

„20. „Институция, финансирана в значителна степен от органите на държавната и местната власт“ съгласно чл. 132, ал. 2, т. 2 е всяко юридическо лице със статут на бюджетна организация съгласно Закона за публичните финанси.“

§ 26. В приложението към чл. 50, ал. 3 ред № 14 се изменя така:

„14. Античен и средновековен град „Дуросторум - Дръстър“, община Силистра, област Силистра.“

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 27. (1) Заявления за издаване на разрешения за теренни археологически проучвания, подадени до влизането в сила на този закон, се разглеждат по досегашния ред.

(2) Документите по ал. 1 за притежавана образователно-квалификационна степен, научна степен и за академична длъжност се прилагат за вписване в регистъра по чл. 150, ал. 2.

§ 28. В Закона за закрила и развитие на културата (обн., ДВ, бр. 50 от 1999 г.; изм. и доп., бр. 1 от 2000 г.; попр., бр. 34 от 2001 г.; изм. и доп., бр. 75 от 2002 г., бр. 55 от 2004 г., бр. 28, 74, 93, 99 и 103 от 2005 г., бр. 21, 41 и 106 от 2006 г., бр. 84 от 2007 г., бр. 19, 42 и 74 от 2009 г., бр. 13, 50 и 97 от 2010 г., бр. 25 и 54 от 2011 г., бр. 77 и 102 от 2012 г., бр. 15 и 68 от 2013 г.), в чл. 23г думите „бюджетни кредити“ се заменят с „бюджет“.

§ 29. Този закон влиза в сила от 19 декември 2015 г.

Законът е приет от 43-ото Народно събрание на ..... 2015 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ:**

(Щецка Цачева)

М О Т И В И

към проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за културното наследство

С предлаганите изменения и допълнения се цели въвеждане на разпоредбите на Директива 2014/60/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. за връщане на паметници на културата, които са незаконно изнесени от територията на държава членка, и за изменение на Регламент (ЕС) № 1024/2012 (ОВ, L 159 от 28 май 2014 г.), наричана по-нататък „Директива 2014/60“.

В обхвата на административните и съдебните процедури за връщане на културни ценности на територията на Република България попадат всички културни ценности, класифицирани или определени в съответствие с националното законодателство или административни процедури като национално богатство с художествена, историческа или археологическа стойност по смисъла на член 36 от Договора за функциониране на Европейския съюз (ДФЕС).

С предложените промени със законопроекта процедурата по връщане обхваща всички движими културни ценности национално богатство, както и такива, които са част от обществени или други колекции – собственост на регистрирани вероизповедания.

Това налага да се премахне изискването културните ценности да съответстват на определени прагове, свързани с тяхната старинност и/или парична стойност, за да подлежат на връщане. Това е отразено с отмяната на чл. 134 от Закона за културното наследство (ЗКН), който предвижда, че, за да подлежат на връщане културните ценности, следва да притежават статут на национално богатство и да попадат в обхвата на Регламент 116/2009 на Съвета от 18 декември 2008 г. относно износа на паметници на културата (ОВ, L 39 от 10 февруари 2009 г.).

В обхвата на процедурата по връщане на културните ценности попадат също обществени колекции – собственост на органите на държава или на местна власт или на институция, финансирана в значителна степен от органите на държавната и на местната власт, както и културни ценности, включени в колекции на Българската православна църква или на други регистрирани вероизповедания, на колекции на музеи, библиотеки и на архивен фонд.

Предвидени са промени, свързани със сроковете, при провеждането на съответните производства.

Срокът за проверка на това дали културните ценности, открити в друга държава – членка на Европейския съюз, притежават съответния статут се удължава от 2 месеца на 6 месеца (чл. 137, ал. 1, т. 3 от законопроекта).

Срокът за образуване на съдебното производство за връщане също се променя от една на три години и тече от датата, на която държавата членка, от чиято територия културната ценност е незаконно изнесена, узнае местонахождението ѝ и самоличността на владелеца или държателя.

С цел улесняване и задълбочаване на административното сътрудничество между държавите членки се изисква централните органи да си сътрудничат ефикасно и да обменят информация относно незаконно изнесени културни ценности, като използват информационната система за вътрешния пазар (ИСВП), предвидена в Регламент (ЕС) № 1024/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. относно административното сътрудничество посредством Информационната система за вътрешния пазар и за отмяна на Решение 2008/49/ЕО на Комисията (Регламент за ИСВП), (ОВ, L 316 от 14 ноември 2012 г.). Във връзка с това са направени допълнения в чл. 137, съгласно които министърът на културата използва ИСВП за целите на сътрудничеството и за разпространяване на информация, с оглед разпоредбата на чл. 5, ал. 2 от Директива 2014/60.

За да се улесни еднаквото тълкуване на понятието за надлежна грижа и внимание, за целите на съдебното производство Директива 2014/60 определя неизчерпателни критерии, които да се вземат предвид при определянето на това дали владелецът е положил надлежна грижа и внимание при придобиването на културната ценност. Посочените критерии са предложени с § 18 относно чл. 142, ал. 2 от законопроекта.

Предвидена е и промяна в срока за предоставяне на доклад на Европейската комисия по изпълнението на процедурата по връщане на движими културни ценности, като срокът е удължен от 3 на 5 години.

В таблицата на съответствието с Директива 2014/60/ЕС е отразена степента на съответствие.

С изменение и допълнение на чл. 48, ал. 1, т. 2 се предлага да бъде въведена нова класификация за груповите недвижими културни ценности – „сериен обект на недвижимото културно наследство“ – състоящи се от два или повече обекта, независимо от тяхното местоположение и обединени от ясни културни, времеви, социални и/или функционални връзки. Предлаганата нова класификация ще се отрази пряко върху дейностите по възлагане на планове за опазване и управление, като ще даде възможност да се възложи и да се изработи план за опазване и управление не за единични, а за група недвижими културни ценности с предоставен статут на сериен обект.

Предлагат се промени, свързани с процедурите по деклариране и предоставяне на статут на недвижимите културни ценности, свързани с възможността актовете за деклариране, отказът за деклариране, предоставянето на статут и промените в статута да бъдат издавани от министъра на културата или от оправомощен от него заместник-министър.

Законопроектът предвижда изменение в чл. 150 от ЗКН, свързано с промяна в изискванията за притежаване на минимална образователно-квалификационна степен за лица, кандидатстващи за получаване на разрешение за теренно археологическо проучване. Предлага се лица, които притежават образователно-квалификационна степен магистър по „археология“ или образователно-квалификационна степен магистър по „археометрия“ след придобита бакалавърска степен по „археология“ да имат право да кандидатстват за получаване на разрешение. Целта на изменението е само специалисти, притежаващи необходимата квалификация и образование, да кандидатстват и да получават разрешение за теренно проучване. Предложеното изменение ще окаже пряко влияние върху процесите по опазване на културното наследство на страната.

В приложение към чл. 50, ал. 3 от ЗКН са посочени недвижими културни ценности с категория „национално значение“ – археологическите резервати.

Със Заповед № РД 9Р-10 от 11 май 2015 г. е променено наименованието на археологическия резерват по т. 14 от приложението към чл. 50, ал. 3 от ЗКН – Древно селище „Дорусторум – Дръстър“ на Античен и средновековен град Дорусторум – Дръстър. Съгласно чл. 28, ал. 2 от Наредба № Н-12 от 2012 г. Заповедта следва да влезе в сила след приемането на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за културното наследство, с който да бъдат отразени промените, свързани със статута на резервата. Във връзка с това е предложението, направено с § 18 от настоящия законопроект.

Разпоредбата на чл. 192, ал. 1, т. 2 е допълнена, с което се създава правна възможност за нарушения на Закона за културното наследство и актовете по неговото прилагане да бъдат прилагани принудителни административни мерки, които имат превантивен характер – предписания за предотвратяване, преустановяване на нарушенията и отстраняване на вредните последици от тях.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Бойко Борисов)